

Mirakels en geloof

&

*Kinderarbeid, organenhan-
del, zwartwerk en Recht-
spraak*

- Twee opstellen -

Jan Bauwens

Mirakels en geloof

Ter gelegenheid van de heiligverklaring van pater Damiaan van Tremelo, wordt her en der weer over mirakels gesproken omdat een heiligverklaring, trouwens evenals een zaligverklaring, een mirakel vergt door toedoen van de heilige in kwestie. Met betrekking tot het mirakel dat het licht op groen zette voor de heiligverklaring van Damiaan, werd in oktober 2009 door een Vlaamse televisiezender een reportage uitgezonden over het mirakel in kwestie en daarbij werden ook enkele kritische vragen gesteld die beslist niet bevorderlijk zijn geweest voor het geloof in wonderen. Maar betrokken priesters antwoorden daarop dat de term 'mirakel' afkomstig is van het Latijnse 'mirum', wat verwijst naar al wat wonderbaarlijk is en niet zozeer naar wat *perse* de natuurwetten zou tarten.

Met de term 'natuurwet' komen we overigens in een vaarwater terecht dat in feite veel chaotischer kolkt dan het beekje van alle wonderen tesamen. Natuurwetten bestaan immers niet: zoals de ongelovige David Hume het nauwkeurig becijferde

en verklaarde, zijn die wetten niets meer dan afgeleiden uit de zogenaamde "wet der gewoonte": wie gewoon is te zien dat op aarde alle stenen vallen, die leidt daaruit de valwet af, en daarmee is principieel alles over natuurwetten klaar en duidelijk gezegd. Op de keper beschouwd, zo merkt Hume op, is de overgang van onze ervaring (dat stenen vallen) naar de zogenaamde wet (die de valwet is), feitelijk ongeoorloofd want niet helemaal correct. Het is niet omdat ik tot op heden elke morgen wakker ben geworden en ben opgestaan, dat ik dit tot een wet mocht uitroepen en mocht besluiten dat ik elke ochtend wakker worden zal. Sowieso zit er op zijn minst een zekere speling op die zogenaamde natuurwetten, en vaak worden zij door verborgen variabelen vroeg of laat onderuit gehaald.

Een wonder is uiteraard geen onmogelijkheid, aangezien het zich tenminste nu en dan toch voor iedereen zichtbaar blijkt voor te doen en in feite doet het zich voortdurend voor, zoals er geregeld wel iemand is die de lotto wint of zoals tallozen 'toevallig' op dezelfde dag verjaren. Dat deze 'toevalligheden' zich voordoen,

verschijnt vanuit het globaliserende standpunt van de kansrekening zelfs als een noodzaak en op die manier is het ook wegens de beperktheid en wegens het voorlopigheidskarakter van onze kennis noodzakelijk dat er speling zit op alles wat wij voor waar en voor onmogelijk houden.

Verwondering is overigens ver te zoeken waar onze geest er niet voor open staat: daar zal die immers evengoed wegblijven als de beelden en de geluiden wegblijven uit blinde ogen en uit dove oren. Want aan een tekort aan zonlicht is het zeker niet te wijten dat de blinde niet kan zien, en een tekort aan geluiden maakt ook niet dat doven niet horen kunnen. En verder gebeurt het ook veelvuldig dat, op klare lichte dag, ogen die gezond zijn, niets hebben gezien, of dat oren die horen kunnen, van een ganse uiteenzetting niets lijken te hebben vernomen, alleen omdat die ogen niet *keken* en die oren niet *luisterden*. Het kijken en het luisteren onderscheiden zich van het zien en het horen hierin, dat zij naast het licht en het zien, naast de geluiden en het horen, ook nog de *aandacht* hebben, welke de wakkerheid is van de persoon met betrekking tot

datgene wat aan hem zintuiglijk of anderszins verschijnt.

Sommigen onder ons kunnen zich nog de tijd herinneren dat er geen televisie bestond. Toen de eerste toestellen in omloop kwamen, sloegen zij alle mensen zonder uitzondering met verbazing of verwondering. Maar vandaag is er geen kind meer dat zich afvraagt hoe het mogelijk is dat wij beelden zien van mensen in een ander land. Hetzelfde geldt voor de telefoon, de auto, en uiteindelijk voor elk van onze uitvindingen. Maar uitvindingen zijn geen menselijke maakfels: de elektriciteit heeft een eeuwigheid op ons gewacht in de bliksems van het ontij om door ons gekanaliseerd en gebruikt te kunnen worden; hij was altijd een mogelijkheid, die zich door toedoen van omzeggens één man (in dit geval: Benjamin Franklin) opeens realiseerde en dan een verworvenheid was voorgoed. Op dezelfde wijze was er steeds de ether en de mogelijkheid om daar beelden doorheen te sturen, en alles wat zich ooit realiseert, heeft uiteraard steeds al als mogelijkheid bestaan. De verwondering is er altijd wel, heel in het begin, maar zij verdwijnt, om nooit meer

weer te keren, wellicht ingevolge een arrogantie waarin de ondankbare mens geneigd is om alles wat goed is, toe te schrijven aan zichzelf.

En zo hebben wij uiteindelijk mirakels meer dan nodig: nieuwe prikkels die ons heel even doen opkijken, die onze aandacht wakker maken voor een ogenblik en die ons voor dat moment bevrijden uit de kerker van zelfvoldaanheid, van ondankbaarheid en zelfs van solipsisme waarmee we onszelf van het licht van de grote dag beroven. Mirakels zijn welbeschouwd niets anders dan tekenen van genade en zij bieden ons zelfs de mogelijkheid om niet slechts datgene wat zij een ogenblik belichten, maar principieel al het goede van het leven, weer in het licht van hun nieuwheid te zien.

(18 oktober 2009)

Kinderarbeid, organenhandel, zwartwerk en Rechtspraak

Een doosje met 32 wasknijpers uit kleurige plastic en glimmend metaal voor amper een halve euro, het is haast niet te geloven. De kosten voor het monteren van de onderdelen alleen moeten tenminste het drievoud daarvan bedragen - in die prijs werd dan niet eens het materiaal verrekend. Een spotprijs is het, een koopje dat de klant doet jubelen. Hoe is het mogelijk, zo zeggen hij en zij, dat ze het daarvoor kunnen doen!

Maar niets is onmogelijk, ook niet het drukken van de arbeidskost. Dat deed men hier trouwens al ten tijde van de industriële revolutie, die aanving na de uitvinding van de stoommachine, in de achttiende en de negentiende eeuw. De textielfabrieken in het binnen de kortste keren totaal verziekte Manchester stonden voorbeeld voor die mensonterende uitbuitingen met in hun kielzog een ellende die de wereld nog nooit had aanschouwd. De slavernij met ongeziene

kinderarbeid en kindersterfte, alcoholisme, tuberculose, beri-beri en een totaal verlies van menselijkheid was zo'n schok dat arbeiders alom ter wereld gevolg gaven aan de noodkreet zich te verenigen teneinde niet voorgoed te worden vernietigd, want de toestand was plaatselijk nog erger dan in de latere concentratiekampen van W.O.II.

De schok was groot genoeg om binnen de kortste keren via het protest van Marx en Engels zowat de ene 'helft' van de mensheid onder de vleugels van het communisme te gaan onderbrengen: warempel een gloednieuwe, revolutionaire maatschappij en economie, waarin de arbeiders zelf de eigenaars van de fabrieken werden en uitbuiting derhalve onmogelijk werd gemaakt. Een samenleving waarin elke burger doet wat hij maar kan en waarin niet langer het wraakprincipe heerst dat aan de rijken het recht geeft om zichzelf vet te mesten terwijl de armen verhongeren, maar waarin elkeen ontvangt naar zijn behoeften. Had die uitvinding van het socialisme niét plaatsgehad, de catastrofe was wellicht fataal geweest. Anderzijds

bleek ten langen leste ook die vernieuwingspoging helemaal geen soelaas te brengen: meermaals ontstonden uit dit schone ideaal even ongeziene tirannieën...

De schrijnende kinderarbeid uit de industriële revolutie, eens kenmerkend voor het wilde liberalisme van het niets ontziende kapitalisme, ontsiert vandaag paradoxaal genoeg geen ander regime dan het communistische dat uit de kritiek tegen die mensonterende wantoestanden is ontstaan. Daaruit moge al blijken, zoals Friedrich Nietzsche opmerkte, dat elke wil om de gang van zaken te systematiseren, voortkomt uit een gebrek aan rechtschapenheid. Systemen kunnen het menselijk tekort immers niet wegwerken en verantwoordelijkheid blijft hoe dan ook ons deel, dat uiteraard nimmer op systemen af te wentelen zal zijn.

Dat de gemene uitvlucht van de uitbuiters, namelijk dat kinderarbeid beter is dan helemaal geen arbeid, bij een groot deel van het publiek niet eens verontwaardiging wekt, illustreert

simpelweg het feit dat het uiteindelijk dit publiek zelf is dat die kinderen uitbuit: de lustige koper bedreigt die arbeidende kinderen immers met niets minder dan de hongerdood. Uiteraard doet hij dit niet zonder door geld verblinde tussenpersonen die aan deze vormen van uitbuiting - kindermarteling - gestalte geven.

Men hoort die uitvlucht trouwens ook weerklinken uit de mond van organenhandelaars die er niet voor terugdeinzen om te verkondigen dat de beide partijen daar wel bij varen: enerzijds zij die een orgaan behoeven en, anderzijds, diegenen die bijvoorbeeld een nier afstaan, "omdat zij dat immers doen voor geld dat zij nodig hebben om te kunnen leven". Men hoeft helemaal geen academicus te zijn om onmiddellijk in te zien dat wie zo redeneren, het opeisen van organen op straffe van de hongerdood verdedigen. In het algemeen is het overigens zo dat op de vrije markt het onbeschreven geld waarmee betaald wordt, zonder meer recht geeft op wat te koop wordt aangeboden. Dat aan die handel stilaan paal noch perk meer wordt

gesteld, volgt uit een nieuwe hiërarchie der waarden welke alle deugden van weleer op hun kop zet: goed is wat geldelijk voordeel oplevert, want alles is voor geld te koop, en het beste is zelf alle geld ter wereld te bezitten. Absurder kan het niet, als men er slechts één ogenblik over nadenkt, maar tegelijk zijn wij welhaast tot de laatste mens danig gehersenspoeld dat vrijwel niemand nog aan het rijk van het gouden kalf durft te raken.

Probeer maar eens tussen te komen in bijvoorbeeld die zaken van Indische draagmoeders of van arme vrouwen in het algemeen die, in ruil voor geld en dus in een poging om aan dood en ellende te ontsnappen, hun baarmoeder ter beschikking stellen om de foetussen naar de geboorte te leiden van rijkelui die zich er niet bij neerleggen dat zij geen kinderen kunnen krijgen... omdat zij nu eenmaal in het gouden kalf geloven, wat wil zeggen dat zij van oordeel zijn dat ze met hun goud àlles willen kunnen kopen, en dus ook mensen. Staan zij er dan echt niet bij stil dat hen dit slechts lukken kan omdat zij daarbij moeders wiens kinderen

met de dood worden bedreigd, voor een verschrikkelijke keuze stellen en aldus niet slechts fysiek maar ook psychisch, sociaal en moreel martelen?

Zwartwerk is vaak nog een andere oogverblindende activiteit, vaak door werkgevers opgedrongen aan werknemers die zelf niet te kiezen hebben: hen wordt verteld dat zij hun voordeel doen met die omzeiling van de wet, maar tegelijk wordt hen verzwegen dat zij nu door de wetten niet langer worden beschermd en, meer nog, dat zij vogels voor de kat zijn van zodra te voorziene problemen aan de oppervlakte komen. Het zou niet de eerste keer zijn dat een zwartwerker uit een heel ver land die op de werf van de stellingen valt, in het beton verwerkt wordt en aldus samen met de misdaad van het zwartwerk zelf wordt 'opgeruimd'. Maar uiteraard altijd aan de orde is de ondergraving van alle sociale bescherming ingevolge zwartwerk: van zodra een zwartwerker werkonbekwaam wordt, zullen hij en al de zijnen onmiddellijk van de regen in de drop belanden want honger kent geen regels, zoals Bertolt Brecht het zei: *Erst das Fressen, dann die Moral*. Zonde dat

aldus eeuwen van sociale strijd om elementaire rechten door de praktijk van het zwartwerk zomaar oplossen in het niets, en het is voorwaar het gouden kalf dat daar op aandringt met haar vrije markt zonder scrupules.

De supermarkten in het rijke westen: ze zijn gevuld met kleurige wasknijpers voor nog geen cent het stuk, in elkaar gezet door bloedende kinderhandjes. Want men kan toch bezwaarlijk gaan geloven dat die kleine, tere vingertjes gemaakt zijn om het puntige metaal in zo'n plastic gleuf te trekken en te duwen: niet één keer, niet duizend keer maar miljoenen keren na elkaar, dag aan dag, met een quasi lege maag, zonder moeder en vaak in de kou. Wat voelen deze kinderen? Wat wordt er reeds binnen twee, drie dagen van hen? Zij horen slechts hun naam als zij de snelheid waarmee zij knijpers maken, dienen op te drijven omdat ze anders misschien zonder melk naar bed moeten, of tenminste: naar een slaappleats die zelfs met heel veel fantasie niet op een bed gelijken kan.

Het westen staat er niet bij stil. Edoch, de werkloosheid neemt toe en menigeen zegt: tiens, hoe zou dat nu toch komen! Er is warempel geen werk meer voor ons! Tja, dat is dan de slang die in haar eigen staart bijt, de man die in de put valt die hij voor een ander groef, de mens die zichzelf de das om doet, de tegendoelmatigheid, het noodlot, de toren van Babylon, de erfzonde en het eschaton, waarin de eersten de laatsten zullen zijn. Warempel zal het gouden kalf geen sprankel medelijden tonen tegenover wie haar hebben gediend, een leven lang: het kalf kent immers geen andere moraal dan die van de winst, en al wie niet langer winstgevend is, die hoeft voor haar part helemaal niet meer te bestaan, zo simpel is dat. Waar waren tot koopwaren werden herleid en het geld de ultieme waarde van alle dingen bepaalt, gaat al wat niet tot geld herleidbaar is er onherroepelijk aan, want de markt van 't kalf is blind en doof voor gratis zuurstof, zuiver water, bomen, bossen, groen en blauwe lucht - dan nog gezwegen van intenties en emoties, dromen en verlangens. Al die dingen worden vertrappeld en vroeg of laat

schieten er ook helemaal geen mensen meer over op aarde, doch slechts geld, en automaten die het tellen en hertellen om de verveling te verdrijven.

Verwondert het dan nog iemand dat, in zo'n impasse gekomen, op een gegeven ogenblik de Schepper van hemel en aarde zegt: zo kan het niet verder, hier zitten wij sloot; zand erover nu, of water, en een grote zondvloed moet er komen nu, zodat we kunnen herbeginnen, want dit was zeker de bedoeling niet? Verwondert het nog iemand dat onze hemelse Vader aldus zijn kleine kinderen in nood verlossen wil en dat hij hun bloedende handjes van het vele knijpers puzzelen in de zijne neemt en hen ontslaat van die slavernij waarvoor zij helemaal niet waren bestemd? Verwondert het nog iemand dat Hij desnoods al het leven van de aarde weg zal vagen of, erger nog, dat Hij de gedwongen onderwerping van de ganse wereld goed zal keuren, al was het maar om hen te sparen wiens namen in de palm van Zijn hand geschreven staan?

(24 oktober 2009 - dag van de V.N.)

